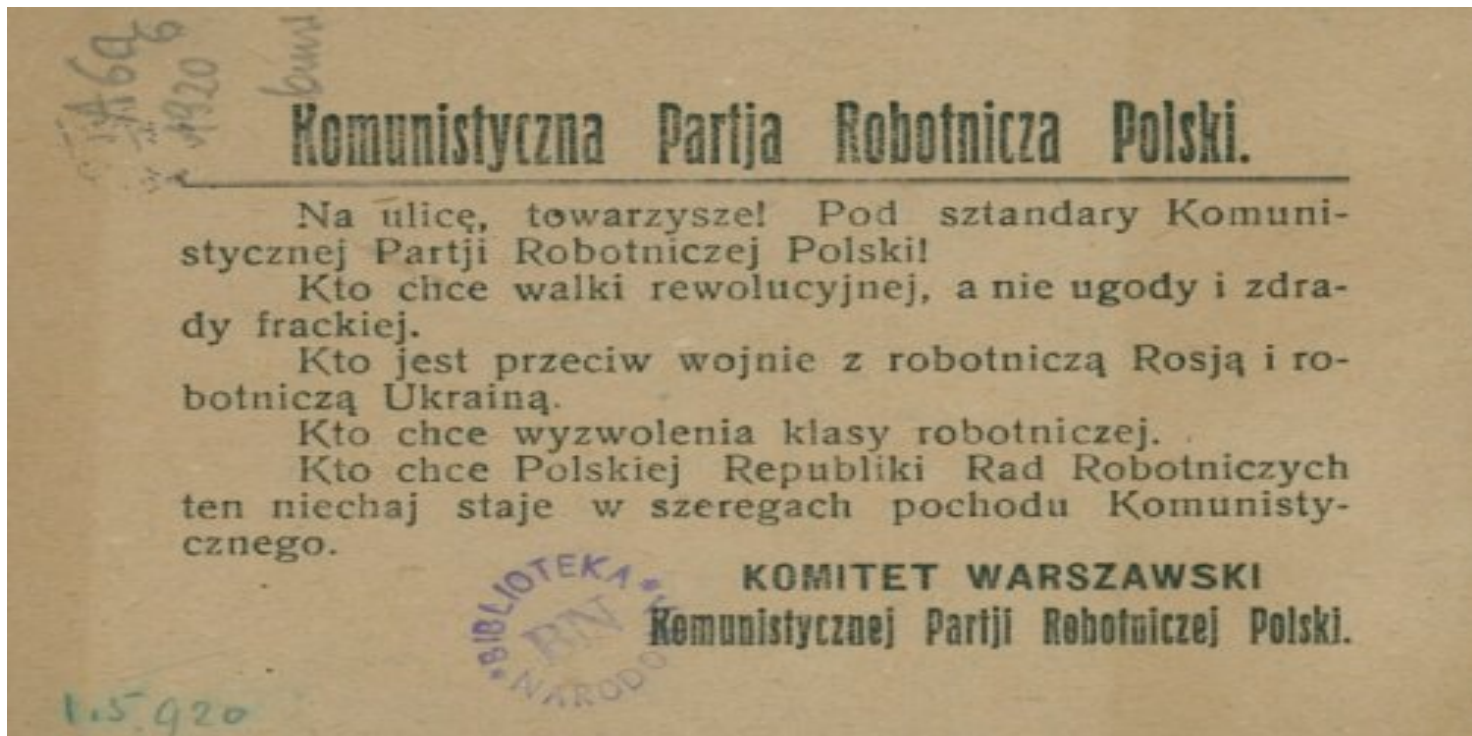

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/partia-omunistyczna/76373,Struktura-organizacyjna-Komunistycznej-Partii-Robotniczej-Polski.html>

Ulotka Komunistycznej Partii Robotniczej Polski z 1920 r. (fot. Biblioteka Narodowa)

ARTYKUŁ

Struktura organizacyjna Komunistycznej Partii Robotniczej Polski

OKRES HISTORYCZNY

(1918-1922) Odrodzenie Niepodległej (1922-1939) II Rzeczpospolita

Autor: ELŻBIETA KOWALCZYK 26.11.2020

Komunistyczna Partia Robotnicza Polski powstała z połączenia dwóch radykalnie lewicowych ugrupowań politycznych, istniejących na ziemiach polskich pod zaborami. Były to Socjal-Demokracja Królestwa Polskiego i Litwy (SDKPiL) oraz

Polska Partia Socjalistyczna-Lewica (PPS-Lewica).

Zjazd Zjednoczeniowy SDKPiL i PPS-Lewicy odbył się wieczorem 16 grudnia 1918 roku w Warszawie w Domu Handlowca przy ul. Zielnej 25, wówczas też ukonstytuował się jako Zjazd Organizacyjny Komunistycznej Partii Robotniczej Polski. Na Zjeździe KPRP przyjęto platformę ideową i inne uchwały, oraz - z ustaloną zasadą parytetu partyjnego - wybrano dwunastoosobowy Komitet Centralny.

Platforma polityczna

W platformie politycznej nowo powstałej KPRP wyeksponowano rewolucyjność i internacjonalizm proletariacki. Przyjęto też tymczasową ustawę organizacyjną. Wobec przekonania o rychłym wybuchu rewolucji, komuniści położyli silny akcent na centralizm. Zrezygnowali z demokratycznego wyboru instancji partyjnych na rzecz mianowania bądź kooptacji.

**Henryk Lauer, pseud. Ernest
Brand (1890-1937)**

**Maria (właśc. Marianna)
Koszutska, pseud. Wera
Kostrzewa (1876-1939)**

Tym samym zgodzali się na ingerencję Kominternu w działalność partii. Poprzez zaaprobowanie w lutym 1921 roku tzw. „21 warunków”, które każda partia musiała podpisać chcąc zostać członkiem Kominternu, KPRP oficjalnie stała się częścią międzynarodowej struktury. Zaczęła też oficjalnie partycypować w budżecie Kominternu oraz wypełniać jego dyrektywy.

Najwyższą instancją partii był zjazd. Łącznie w okresie działalności partii odbyło się sześć zjazdów, pierwszy w Warszawie, a kolejne już na terenie ZSRS. Władzą wykonawczą był Komitet Centralny, który również reprezentował partię na zewnątrz.

Przyjęte w platformie ideowej założenia miały niewątpliwy wpływ na małą popularność partii w społeczeństwie. KPRP (od 1925 r. zmieniła nazwę na Komunistyczną Partię Polski) była partią niszową. W połowie lutego 1919 r. KPRP liczyła około 6,5-7 tys. członków. na początku 1919 r. liczyła do 8 tys.

członków na terenie byłego Królestwa Polskiego. W 1924 r. liczba całej organizacji KPRP włącznie z Komunistyczną Partią Zachodniej Białorusi (KPZB) i Komunistyczną Partią Zachodniej Ukrainy (KPZU) wynosiła 6702, w 1925 r. – 7000 a w 1926 r. – 6200 członków. W 1927 r. liczyła prawie 7 000 osób, a w 1933 r. aż 17 800 członków. Był to szczytowy okres działalności partii w Polsce. W okresie późniejszym obserwujemy tendencje spadkową liczby członków KPP, w 1936 r. osiąga 13 900 członków. To z kolei przekładało się na jej strukturę partii w terenie. Jaką więc miała strukturę ta niszowa partia?

Struktura partii

W kraju najwyższą instancją partii był zjazd. Łącznie w okresie działalności partii odbyło się sześć zjazdów, pierwszy w Warszawie, a kolejne w latach 1923, 1925, 1927, 1930 i 1930 już na terenie ZSRS. Władzą wykonawczą był Komitet Centralny, który również reprezentował partię na zewnątrz. Z czasem Komitet Centralny podzielono na część krajową i zagraniczną. Organem roboczym Komitetu Centralnego był Sekretariat. Funkcjonował od wiosny 1919 r. Od I Zjazdu funkcjonowała też Rada Partyjna. Zgodnie ze statutem mieli wchodzić do niej członkowie KC, delegaci z okręgów i przedstawiciele centralnych wydziałów. Lecz idea Rady Partyjnej długo nie przetrwała – na II Zjeździe KPRP przyjęto statut partii, który już jej nie powołał.

Poprzez zaaprobowanie w lutym 1921 roku tzw. „21 warunków”, które każda partia musiała podpisać chcąc zostać członkiem Kominternu, KPRP oficjalnie stała się częścią międzynarodowej struktury. Zaczęła też oficjalnie partycypować w budżecie Kominternu oraz wypełniać jego dyrektywy.

Natomiast jej miejsce zajęły, również nieuwzględnione w statucie, konferencje partyjne. Uchwalony na I Zjeździe KPRP statut nie zakładał też istnienia Biura Politycznego ani funkcji przewodniczącego (sekretarza) partii. Dopiero decyzję o utworzeniu Biura Politycznego i Biura Organizacyjnego podjął II Zjazd KPRP. W kwietniu 1924 r. Biuro Organizacyjne przekształcono w Sekretariat Krajowy KC. II Zjazd KPRP zdecydował też o podziale Biura Politycznego na część krajową i zagraniczną. I tak przykładowo do lipca 1924 r. członkami zagranicznego BP byli Koszutska, Walecki i Warski. Ale też Henryk Lauer (Ernest Brand) i przedstawiciele z Przedstawicielstwa KPRP przy KW Kominternu. W skład krajowego BP wchodził początkowo Aleksander

Danieluk-Stefański, Franciszek Fedler, Franciszek Grzelszczak-Grzegorzewski, Stanisław Mertens, Jerzy Czeszejko-Sochacki i Tadeusz Żarski.

Komitet Centralny do 1921 r. miał siedzibę w Warszawie, a następnie w Gdańsku i Sopocie. Składał się z wydziałów, których liczba i czas działania był różny. Były to m.in. wydziały zawodowy, młodzieżowy, techniczny czy wojskowy. Oprócz wydziałów pod KC podlegała partyjna struktura w terenie. Składały się na nią organizacje okręgowe, dzielnicowe i lokalne.

Komitet Centralny do 1921 r. miał siedzibę w Warszawie, a następnie w Gdańsku i Sopocie. Składał się z wydziałów, których liczba i czas działania był różny. Były to m.in. wydziały zawodowy, młodzieżowy, techniczny czy wojskowy. Oprócz wydziałów pod KC podlegała partyjna struktura w terenie.

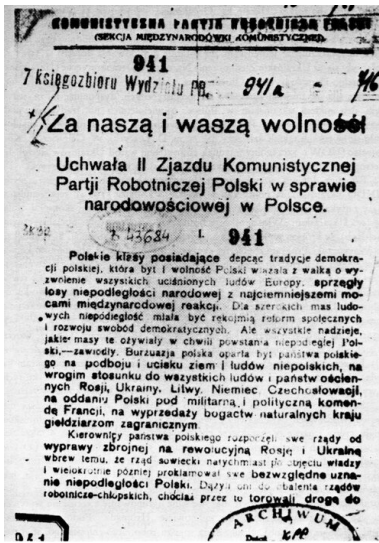
W latach 1918–1920 partia posiadała 8 organizacji okręgowych na terenie byłego Królestwa Polskiego. Były to: Częstochowa, Kielce–Radom, Lublin, Łódź, Warszawa, Warszawa Podmiejska, Włocławek i Zagłębie Dąbrowskie. W kwietniu 1920 r. na I Konferencji KPRP podjęto decyzję o utworzeniu organizacji okręgowej Łódź Podmiejska. W 1921 r. nastąpił rozrost struktury już na całym terenie kraju, w wyniku czego już w 1922 r. działało 14 organizacji okręgowych. Powstały organizacje okręgowe m.in. w Śląsku Cieszyńskie, Krakowie czy w Płocku. W 1923 r. powstała organizacja w Poznaniu.

Najniższą strukturą organizacyjną było koło, które od 1925 r. nazywano komórką. Choć tymczasowy statut partii nie przewidywał ich w strukturze organizacyjnej. Najczęściej koła tworzone na zasadzie terytorialno-zawodowej.

***

Trudno jest określić, kiedy skończył się etap organizacyjny struktury KPRP. Na ogół w literaturze tematu podaje się rok 1919. Natomiast w terenie organizacja struktur trwała dłużej. Należy również zwrócić uwagę na fakt, że partia komunistyczna rozwijała się nie tylko poprzez rozbudowę swojej struktury i pozyskiwanie nowych członków, ale też poprzez przyłączanie nowych organizacji partyjnych i grup opozycyjnych wywodzących się z lewicy ruchu socjalistycznego polskiego, jak i mniejszości narodowych. Jak widać, struktura ta na przestrzeni okresu działalności KPRP rozrastała się, ale też zmieniała się wewnętrznie, zgodnie ze

zmieniającą się linią polityczną Kominternu i ZSRS.

Uchwała KPRR z 1923 r.

COFNIJ SIĘ